

not a certain culture is "better" or "worse," but that it is "different" and acts as an equal partner in this interaction.

Keywords: intercultural communication, culture, multiculturalism, globalization, multicultural society

Стаття надійшла до редакції 29.09.2018 р.

Стаття прийнята до друку 30.09.2018 р.

Рецензент – д. пед. н., проф. Шехавцова С.О.

УДК 81'42 : 070 : 811.111

Черниш О.А.

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕДІЙНОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Мовна особистість (МО) є сполучною ланкою між мовною свідомістю – колективним та індивідуальним активним відображенням досвіду, зафіксованого в мовній семантиці, і мовною поведінкою – усвідомленою і неусвідомленою системою комунікативних вчинків, які розкривають характер і спосіб життя людини [Карасик 2002: 100]. Формування МО та її розвиток пов'язані із зовнішніми (національна культура, соціальне середовище) та внутрішніми факторами (індивідуальні психічні особливості, природні задатки). МО є носієм мовної свідомості, вербальним відображенням образу світу тієї чи іншої культури, яке реалізується в мовній поведінці і визначається комунікативною ситуацією, мовним і культурним статусом, соціальною належністю, світоглядом і т.д. [Толмачева 2004]. МО є сукупністю і результатом соціальних законів, продуктом історичного розвитку етносу, творцем і користувачем знакових, системно-структурних утворень [Маркина 2001: 31]. Саме тому **актуальним** є дослідження особливостей саме медійної МО, оскільки вона є соціальним атрактором сучасного суспільства.

В останні десятиліття термін “мовна особистість” стає стрижневим системоутворюючим лінгвістичним поняттям, що розглядається у багатьох напрямках, зокрема лінгводидактичному (закономірності навчання мови [Пешкоський, 1985, Тертичний, 2000]), літературознавчому (вивчення особливостей мови художньої літератури [Бахтін, 1986; Виноградов, 1980; Лотман, 1996]), психолінгвістичному (взаємовідношення мови і мислення, особливості сприйняття, розуміння та впливу мовлення [Жинкін, 1960; Лойко, 2011]) тощо. **Завдання** цього дослідження полягає у вивченні особливостей МО на тлі мас-медійного дискурсу. Отже, **метою** статті є вивчення структурних особливостей медійної МО.

У межах нашого дослідження під медійною МО розуміємо суб'єкта мас-медійного дискурсу, який включений в нього і творить його з огляду на систему знань інваріантних ознак мови мас-медіа, якими володіє як представник журналістської дискурсивної спільноти, а також на основі власного суб'єктивного світосприйняття, що проявляється у варіативних ознаках продуктів його мовленнєвої діяльності у просторі мас-медіа [Черниш 2015: 10]. Медійна МО становить сукупність мовленнєво-текстових характеристик, що формуються під впливом функціонально-стильових, жанрово-стильових та індивідуально-стильових особливостей [Кожина 1977: 95–96], та включає в себе три типи комунікативних потреб автора-редактора: 1) контактостановлювальну; 2) інформаційну; 3) маніпулятивну, – які становлять три сторони процесу спілкування редактора з читачем: комунікативну, інтерактивну і перцептивну.

У процесі створення медіатекстів відбувається кодування і декодування інформації при взаємодії трьох рівнів комунікативного простору МО – вербально-семантичного, лінгвокогнітивного та мотиваційного [Караулов 2006: 55–57].

Трактування медіа як засобу розширення діяльності людини, зокрема її тіла та органів чуттів, дає підстави стверджувати про існування не вербально-семантичного, а медійно-орієнтаційного рівня МО, пов'язаного з різними засобами доступу людини до навколишнього середовища та його сприйняття [Маклюен 2003: 115]. На цьому рівні відбивається ступінь володіння побутовою, повсякденною мовою. Вербальна мережа і стереотипні поєднання сприймаються МО як безумовна даність та є інваріантом, на базі якого формуються перші паростки індивідуальної творчості автора-журналіста. Цей рівень уніфікації МО створює умови формування і функціонування МО й представлений окремими словами, словосполученнями, стандартними формульними фразами, а також включає базис граматичних знань особистості.

Лінгвокогнітивний рівень відображає спектр узагальнених понять, концептів, якими володіє особистість. Цей рівень репрезентує актуальну для особистості картину світу, відтворює особистісні уподобання, індивідуальний вибір, включає тезаурус і культуру. Картина світу МО постає вторинним існуванням об'єктивного світу та включає знання людини про навколишній світ, сформовані в результаті її індивідуального життєвого досвіду, що співвідносяться з сукупністю знань про світ, сформованою у колективній свідомості [Колшанський 1990: 21–28].

Отже, правомірно стверджувати, що МО починається саме з лінгвокогнітивного рівня і лише в межах цього рівня вона здатна проявити свою індивідуальність. Індивідуальність МО може проявлятися у способах ієрархізації понять, їхньому поєднанні при побудові власних доводів, надаючи перевагу одному поняттю над іншим тощо. Саме тому лінгвокогнітивний рівень справедливо визначають як мовну свідомість

особистості – колективне та індивідуальне активне відображення досвіду, зафіксованого в мовній семантиці [Карасик 2002: 100].

Мовна свідомість медійної МО створює ціннісні орієнтири, що відображаються в її мовному досвіді, який автор проектує в медіатексті. Особисте, суб'єктивне ставлення головного редактора до життя органічно входить у зміст написаних нею медіатворів та проявляється у варіативних ознаках, відображаючись у палітрі використання фонетичних, графічних, лексико-стилістичних, образно-тропеїчних, стилістико-синтаксичних засобів виразності для логічного наголосу повідомлення, досягнення яскравого ефекту подання інформації, активізації емоційного сприйняття адресатами прочитаного, стимулювання читачів до створення певного образу, а також для змістовного та емоційного зображення подій, підсилення експресивної і комунікативної значимості висловлення. Все це проявляється в індивідуальному стилі медійної МО, який є варіативно-інваріантним відображенням життя в світлі певних національно-історичних умов суспільного світосприйняття з характерним для нього співвідношенням внутрішніх творчих форм (родів, жанрів, видів емоційності тощо) і принципів зовнішньої форми (тематики, композиції, стилістики).

У контексті аналізу численних дефініцій поняття “стиль” О. О. Селіванова наводить його три головні інваріантні ознаки [Селіванова 2008: 165]. Першою ознакою є ситуативність (комунікативність) – придатність прийомів і засобів вираження до певної мовленнєво-комунікативної ситуації. Наступна інваріантна ознака – діяльність і цілеспрямованість стилю, які у співвідношенні з ситуативністю вказують на недостатність обмеження стилю лише мовними і мовленнєвими засобами та свідчать про важливість врахування сукупності певних прагматичних умов здійснення комунікації. Останньою інваріантною ознакою стилю є вибірковість, яка передбачає усвідомлений вибір мовних засобів та спирається на інваріант мовного жанру, інтенціонально заданого комунікативного каркаса. Саме у вибірковості проявляється індивідуальна манера автора, в перевазі певних лінгвістичних засобів. Поняття “переваги”, введене В. В. Леденьовою, вказує на ставлення автора до способів та можливостей своєї самопрезентації, що регулярно проявляється у стилі автора [Леденьова 2001: 39–40]. Таким чином, автор може надавати перевагу – темам та жанрам; – кодифікованим і некодифікованим вербальним засобам втілення власних поглядів і установок; – певним словам, які сприяють характеристиці авторського бачення, авторської позиції та проявляються у ставленні автора до вибору лексичної парадигми (тематичної, лексико-семантичної груп); – типам сполучуваності слів (традиційна синтагматика чи розширені валентні зв'язки між вербальними одиницями); – використанню певних прийомів створення образних засобів (тропів та фігур); – способам побудови тексту.

Отже, індивідуальний стиль – це індивідуально встановлена медійною МО система відношень до різноманітних способів авторської самопрезентації засобами ідіолекту, індивідуальний відбір мовних засобів, що містять відбиток індивідуально-авторської картини світу в результаті словотворчої діяльності та суб'єктивного наповнення семантики лексем [Левицький 2007: 38–40]. Мовець утілює в мовленнєвому висловлюванні свою індивідуальність та відображає власну медійну МО і тим самим збагачує та увиразнює об'єктивний зміст відповідним суб'єктивним наповненням. У результаті отримуємо словесний твір як продукт мовленнєвої діяльності певної медійної МО відповідно до її суб'єктивного задуму, який є наслідком добору слів, форм, формул, конструкцій та який залежить від змісту задуму, а також від законів та можливостей мови. Отже, стиль слід розглядати в сукупності його інваріантних та варіативних ознак. Адже мовлення адресанта завжди складається з типового та індивідуального, а стиль як модель мовлення слугує базою для існування особливостей стилю кожного індивіда [Петровський 1996: 42].

Процес індивідуалізації медійної МО продовжується та завершується на вищому мотиваційному рівні, представленому комунікативно-діяльнісними потребами МО, які зумовлюють розвиток і поведінку людини, визначають побудову текстів, а також встановлюють ієрархію смислів і цінностей у мовній моделі світу [Караулов 2006: 37]. На цьому рівні втілюється прагматикон особистості, тобто відображаються її мотиви, цілі та інтенції [Московська 2003: 138]. В аналізі медійної МО мотиваційний рівень забезпечує закономірний і зумовлений перехід від оцінок мовленнєвої діяльності особистості до осмислення реальної діяльності у світі.

При цьому варто зазначити, що виділення рівнів у структурі медійної МО досить умовне, оскільки у реальному житті спостерігається їх взаємопроникнення і взаємозалежність [Караулов 2006: 20].

Таким чином, саме лінгвокогнітивний та мотиваційний рівні є тими складовими, в яких можна простежити власне медійну МО. На лінгвокогнітивному рівні медійна МО виявляється можливим окреслити індивідуальний вибір, особистісну перевагу тих чи інших мовних засобів. На мотиваційному рівні індивідуалізація медійної МО досягає своєї межі – автор при створенні тексту враховує фактор адресата, читача, його пресупозицію, ступінь інформованості, а також намагається досягти перлокутивного ефекту, тобто маніпулювати думкою читача, залучати його на свій бік тощо. Зважаючи на вищесказане, комплексний аналіз інваріантних особливостей мовних і мовленнєвих засобів може надати повне уявлення про медійну МО, включаючи особливості стилю, мовну картину світу і світогляд автора, які відображатимуться в особливостях прояву варіативних ознак медіажанру. У перспективі вбачається детальне вивчення функціонально-

стильових, жанрово-стильових та індивідуально-стильових особливостей медіатекстів, створених медійною МО.

Література

- Карасик 2002** – Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
- Караулов 2006** – Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – Изд. 5-е, стер. – М. : КомКнига : Ленанд, 2006. – 261 с.
- Кожина 1977** – Кожина М. Н. Стилистика русского языка / М. Н. Кожина. – М. : 1977. – 223 с.
- Колшанский 1990** – Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке / Г. В. Колшанский. – М. : Наука, 1990. – 108 с.
- Левицкий 2007** – Левицкий В. В. Квантитативные методы в лингвистике / В. В. Левицкий. – Винница : Нова Книга, 2007. – 264 с.
- Леденёва 2001** – Леденёва В. В. Идиостиль (к уточнению понятия) / В. В. Леденёва // Филологические науки. – 2001. – № 5. – С. 36–41.
- Маклюэн 2003** – Маклюэн Г. М. Понимание медиа: Внешние расширения человека / пер. с англ. В. Николаева ; закл. ст. М. Вавилова. – М. : Жуковский : КАНОН-пресс-Ц : Кучково поле, 2003. – 464 с.
- Маркина 2001** – Маркина Н. А. Текст как способ презентации языкового сознания : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Н. А. Маркина. – Москва, 2001. – 146 с.
- Московская 2003** – Московская Н. Л. Формирование профессиональной компетенции лингвиста-преподавателя в интегрально-коммуникативном образовательном пространстве / Н. Л. Московская. – Ставрополь : Изд-во СГУ, 2003. – 375 с.
- Петровский 1996** – Петровский А. В. Личность в психологии. Парадигма субъективности / А. В. Петровский. – Ростов н/Д. : Феникс, 1996. – 512 с.
- Селіванова 2008** – Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
- Толмачева 2004** – Толмачева Т. А. Теория языковой личности в процессе обучения межкультурной коммуникации [Електронний ресурс] / Т. А. Толмачева // Вестник молодых ученых. – 2004. – Режим доступа: <http://e-lib.gasu.ru/vmu/archive/2004/01/19.shtml>.
- Черниш 2015** – Черниш О. А. Медіажанр "Слово редактора": лінгвостилістичний та лінгвокомунікативний аспекти(на матеріалі сучасних англомовних глянцевиx журналів) [Текст] : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд.філол.наук. Спец.10.02.04-германські мови / О. А. Черниш ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка (Київ). – : КУ імені Б.Грінченка, 2015. – 21 с.

Черниш О.А. Структурні особливості медійної мовної особистості.

У статті розглянуто структурні особливості медійної мовної особистості. Під мовною особистістю розглядають людину в її здатності до мовленнєвої діяльності, в усій сукупності її здібностей та характеристик, які зумовлюють створення і сприйняття нею мовних творів. Мовна особистість формується під впливом зовнішніх (колективний початок, соціальне середовище) та внутрішніх (індивідуальні особливості) чинників та є носієм мовної свідомості, яка втілюється в мовленнєвій поведінці і визначається комунікативною ситуацією. В умовах сучасного інформаційного суспільства актуальним є вивчення особливостей медійної мовної особистості, яка є суб'єктом мас-медійного дискурсу, що включений в нього і творить його. У дослідженні проаналізовані три структурні рівні медійної мовної особистості: медійно-орієнтаційний, лінгвокогнітивний і мотиваційний, в межах яких можна спостерігати прояви інваріантних та варіативних ознак її мовленнєвої поведінки. У статті обґрунтовано, що медійна мовна особистість володіє власним індивідуальним стилем, який проявляється в індивідуальній манері автора, наданні переваги відповідним інваріантним лінгвальним ознакам жанру задля авторської самопрезентації.

Ключові слова: медійна мовна особистість, мас-медійний дискурс, жанр, індивідуальний стиль, само презентація.

Черныш О.А. Структурные особенности медийной языковой личности.

В статье рассмотрены структурные особенности медийной языковой личности. Под языковой личностью рассматривают человека в его способности к речевой деятельности, во всей совокупности его способностей и характеристик, которые обуславливают создание и восприятие им речевых произведений. Языковая личность формируется под влиянием внешних (коллективное начало, социальная среда) и внутренних (индивидуальные особенности) факторов и является носителем языкового сознания, которое отображается в речевом поведении и определяется коммуникативной ситуацией. В условиях современного информационного общества актуальным является изучение особенностей медийной языковой личности, которая является субъектом масс-медийного дискурса, который включен в него и создает его. В исследовании проанализированы три структурные уровни медийной языковой личности: медийно-ориентационный, лингвокогнитивный и мотивационный, в пределах которых можно наблюдать проявления инвариантных и вариативных признаков ее речевого поведения. В статье обосновано, что медийная языковая личность обладает собственным индивидуальным стилем, который проявляется в индивидуальной манере автора, предпочтении

соответствующих инвариантных лингвальных признаков жанра для авторской самопрезентации.

Ключевые слова: медийная языковая личность, масс-медийный дискурс, жанр, индивидуальный стиль, самопрезентация.

Chernysh O.A. Structural peculiarities of media linguistic personality.

The article deals with the structural peculiarities of the media linguistic personality. Linguistic personality is viewed as a person capable of realizing a set of linguistic means in speech activity. Linguistic personality is formed under the influence of external (collective basis, social environment) and internal (individual features) factors. It is a bearer of linguistic consciousness, which is embodied in speech behavior and is determined by the communicative situation. At present, media linguistic personality investigations are of significant importance. Media linguistic personality as a subject of media discourse constitutes this type of discourse and is a part of it. The study analyzes structural levels of media linguistic personality such as media-orientation, linguo-cognitive and motivational levels, where it is possible to observe the manifestations of variant and invariant features of media linguistic personality speech behaviour. It is proved that media linguistic personality gives preference to definite invariant linguistic features of the genre thus creating its author's individual style.

Key words: media linguistic personality, media discourse, genre, individual style, self-presentation.

Стаття надійшла до редакції 29.09.2018 р.

Стаття прийнята до друку 30.09.2018 р.

Рецензент – д. філ. н., проф. Моїсєєнко О.Ю.

УДК 811.133.1:328.132.7-057.341(44)

Шаповалова Л.В.

**МОВНІ МАНІПУЛЯТИВНІ ЗАСОБИ У ПЕРШІЙ
ПРЕЗИДЕНТСЬКІЙ ПРОМОВІ ЕММАНУЕЛЯ МАКРОНА**

Життя у сучасному суспільстві формується, направляється й, власне, відбувається під впливом боротьби за розум свідомість і почуття його членів. Для цього використовуються різноманітні сугестивні та маніпулятивні технології, які спрямовані на переконання, залучення до свої рядів, навіювання почуття приналежності до впливової групи, підсилення власної гідності, самоповаги та значущості, заохочення до дій чи до пасивності, до прийняття чи виправдання певної політичної позиції тощо.